

1

Yunan bağımsızlık savaşı sırasında Londra borsasında *Yunan Bağımsızlık Hisse Senetleri* piyasaya sürülmüş. Yunan'a demişler ki, *savaşı kazanırsan, bu borcu faiziyle ödersin*. Savaş alanındaki duruma göre hisselerin fiyatları değişiyormuş. Savaş Osmanlı'nın tarafına döndüğünde, İngiltere, hisse sahiplerinin menfaatleri icabı savaşa dahil olmuş bu sebeple. Ancak Yunanistan bağımsız olduktan sonra bu tahvilleri geri ödeme imkanı olmadığı için ekonomik olarak işgal edilmiş.

Bağımsızlığa değmiş midir acaba?

Bu aslında bizim ve İngiltere'nin *siyasi fikir* açısından farkını ortaya koyuyor. Neden dünyanın yarısından bir anda çekildiklerini de açıklıyor. İktidar büyük sermayenin eline geçtikçe, onların iş yapma şekilleri, silahtan uzaklaştı. Sınırlarımızdan girebildikleri sürece, o sınırların içinde hangi bayrakların dalgalandığının bir önemi yoktu. Bugün de yoktur.

Eskiden zenginlik doğrudan kaynakları ele geçirerek sağlanıyormuş. Artık zenginliği yaratan insan becerisi ve sermaye. Madenler veya otlaklar kendi kendine zenginlik üretmiyor.

Biz hala memleketten çıkacak borun bizi zengin edebileceğine inanıyoruz. Memleketin petrolü olsa kurtulacağımızı düşünüyoruz. Hayır. Belki de başımıza gelen en büyük nimetin petROLSÜZ kalmış olmak olduğunu gelecek yüzyılda anlayacağız. Ancak o eski düşünce şekilleri, bize atalarımızdan miras kalmış *yağmacılığın* akisleri hala yakamızı bırakmıyor. *Destan yazdığın* silahı bile şirketler yapıyor artık, onun için bile sermayeye muhtaçsın, muhtaç olduğun sürece de ancak onların izin verdiği kadar bağımsız olabilirsin.

2

Kendime kredim yok doktor, olanı da dünyaya yatırdım.

Oturup, bir kelime, doksan dakika bir kelime etrafında, neler yapacağımı düşünmek istiyorum. Yazmak, o gün neler yapabilirim ve bunlar ne kadar önemli?

Bugün ilk olarak namalum programda şekillerin tasnifiyle ilgili bir iki adım atmam gerekiyor. Bir iki adımdan kasıt şu: Fotoğraf üzerindeki yazıları buluyorum. Daha sonra bunları tasnif etmem gerekiyor. Tasnif etmek de insanın kendine yakışanı giymesi gibi değil, programı kullanacak kişilere uyacak şekilde tasnif etmek gerekiyor. Bu tasnif işi yapıldığında, bunların bir yere kaydedilmesi gerek.

Hayatımın sıkıcı olduğundan bahsetmiş miydim? Kendimi sıkışmış gibi hissettiğimden. Umutsuzluktan. İnsanın çalıştığı işte yalnız olması önemli bir sıkıntı. Ben bunun üzerine başka yalnızlıklar da ekledim ve bir yandan da neden kendime şaşıyorsam, bu sosyal medyaya bu kadar müptelayım diye. Benim kadar hayatı tek başına geçen ve belki haftalarca görünen insanlarla anlamlı iki kelime edemeyen birinin twitter'da laklak yapmaya çalışmasından daha normal ne olabilir?

Kendime yasak etmeye çalışıyorum. Çok zamanımı aldığı oluyor, doğru. Yine de yapmam gereken muhtemelen böyle yasaklar değil, daha makul ve daha anlamlı ilişkiler kurmak. Konuşacak arkadaşlar bulmak. Bir yerlere gidip gelmek, vs.

Ancak orada da *kim?* sorusu var. İnsalarla konuşma konusunda sıkıntım çok büyük, çünkü ekseriyetin, ekseriyet derken %99.9'un anlaması (imkansız demeyelim de) zor işlerle meşgulsün. O gün moralini neyin bozduğunu anlatamazsın. *Yaptığım neural network'teki hatalara kırgınım* desen muhtemelen gülerler. Bu bende *belki de yanlış işlerle uğraşıyorum, herkesin anlayacağı tarzda işlere heves etmeliyim* düşüncesi uyandırıyor.

Herkesin anladığı işler de o kadar güzel değil. En başta, eğer bu mümkün olsaydı, yani herkesin yapabileceği işleri yapmaktan keyif alsaydım, muhtemelen onları yapmaya devam ederdim, diyorum.

Bu böyle akıp gidiyor. Yazmak, insanı sakinleştiren yazmak. Dünyayı sakinleştiren yazmak. Yazalım madem.

3

İnsanın inandığı için ölmesi, inancını doğru yapar mı?

Buna evet demek zor, ancak insanların uğruna ölecek kadar bir inanca sahip olması dünyayı değiştiren önemli bir güç. İnsanlara *uğruna ölecek hiçbir şey yok* diyen, statükonun devamını temenni ediyordur.

Belki diyorum, bütün kurulu düzenlerde bu manada bir *laiklik* vardır. İnsanların sadece kurulu düzenin korunması uğruna ölmesine *izin* veriyordur, bunun için kahramanca savaşılmaya. Veyahut, hiçbir şey için ölmeye değmeyeceğini söylüyordur, bu sayede insanların ölecek bir şeyleri değiştirme *imkanını* ellerinden alıyordur.

Ölmekten başka yol yok mu? Yaşayarak değiştiremiyor muyuz? Aslında sadece yaşayarak değiştiriyoruz, kimse durduğu yerde intihar eden birine bakıp, gözünden gelen yaşla reform yapmıyor. Ancak hayatı *uğruna ölecek gibi* yaşamanın bir farkı var, o farkla değişiyor dünya.

İnsanların inançlarını ellerinden almak, onlara, *bu dünyada ne kadar yaşarsan, ne kadar keyfeder, ne kadar güzel gün geçirirsen, o kadar karlısın* demek, bu sebeple adaletle sevk etmiyor. İnsan zaten elindeki korumak varken ne adalet riskini, ne devrim macerasını göze alır. Eğer onlara hayatın güzelliklerinden dem vurur, sanatın incelikleriyle yoğurursan, kurulmuş düzenin devamı için güzel tohumlar yapmış olursun.

Bizim sarsak düzenimizin, adına Türk devleti mi dersiniz, Türk toplumu mu, yoksa başka bir şey mi, bu düzenimizin eksiği burada. İnsanlara terketmek istemeyecekleri imtiyazlar vermek, onlara *sen burada rahatsın, değiştirmeye çalışma* demek. Bunu yapmaya çalışıyoruz, eskiye nazaran daha iyiyiz ancak hala, bir takım *kesin inançlılar* dünyayı tersyüz etmek peşinde.

4

İçinden geçenlerin hepsini kelime kelime yazsan mesela, dünyanın sonu mu gelecek? Meydana çıkanların hepsini. Düşündüklerinin hepsini.

Tanrı'nın kendisinden başka bir şey olmadığını ve bizim de onun *çocukları* olduğumuzu. Çocukları olsak da bizi tanımadığını. Bir karınca yuvasındaki karıncaları neden tanımak istersin? Sonsuz bir güç bizimle neden uğraşsın?

Sonsuz gücün bizimle uğraşmasının tek makul gerekçesi, insanın ona varlığın diğer çeşitlerinden daha yakın olması olabilir. Bu *yakınlık* bana Hinduların Atman'ını hatırlatıyor, *insan kendini unutmuş Tanrı'dır*. Öyle ki Tanrı can sıkıntısından insana dönüşmüş ve bizim hayatlarımızı yaşıyor, belki hakikatin binbir tonuna dokunmak için. Belki hakikat bizim hayatlarımızdan aksın geçsin diye değil, ona bir an tecrübe etmek için. Kendini bir an tecrübe etmek için.

Tanrı kendi kendini tecrübe etmek için bizden bazıları kılığına giriyor ancak öyle bir kılık değiştirme ki, insan olduğunda hiçbir şey ona Tanrı olduğunu hatırlatamıyor. Yani insanlıkla tanrılık birbirinden uzak, bir paranın iki yüzü olabilir ama bu iki yüz birbirine asla kavuşmuyor.

Sonra çok unutkan bir insanın da yapacağı gibi aleme *post-itler* yapıştırmış. Tanrı fikri, peygamberler vs. bu *hatırlatıcılar*. Ben şimdi bunların gerçekten tanrının binbir yüzü mü, yoksa sırf post-it olsun diye yaratıp bıraktıkları mı olduğunu bilemem. Bunu bilmek için onların yaratılışını bilmem lazım, ama kendimi bile, bir post-it miyim, yoksa Tanrı mıyım bilemeyeceğim için başkalarını hiç bilemem. Bir fark yok çünkü, Tanrı post-it kılığına da girmiş olabilir.

Bunun sair hulûl felsefelerinden farkı şu: İnsan kendi de dahil hiçbir yaratılmışın aslında Tanrı'nın hakikati tecrübe etmek için yarattığı *avatarı* olduğundan emin olamaz. Kendini en iyi ihtimalle böyle *sanırsın* ama öyle olup olmadığını mutlak manada bilemezsin. Çünkü insan Tanrı'ya ölmeden kavuşmaz, öldükten sonra da insanın kendini bilmesinin zaten pek bir manası kalmıyor anlaşıldığı kadarıyla.

İkinci fark da şu: Bazı insanlar sadece *otomat* olabilir, bazıları *hakikati bulmak* için gelmiş olabilir, bazıının görevi *hatırlatıcılık* olabilir, bazıları öldükten sonra kaybolmayacak bir ruh taşıırken, bazıları taşıyor olabilir. Bunları nasıl bilebiliriz?

Bir insan için geçerli olanın diğer insanlar için de geçerli olacağını düşünüyor herkes. İnsanlar böyle bir garanti belgesiyle gelmiyor, bir insanda öğrendiklerini diğerlerine uygulayamıyorsun. Dahası kendinde öğrendiklerini de diğer insanlara uygulayamıyorsun. Belki şu içimde susmayan ses başkalarında yoktur, belki onlarınki başka şeyler söylüyordur.

Uzaylılar aramızda diyorlar ya, belki *robotlar* da aramızdadır.

İnsanların hem birbirinin aynı, hem birbirinden farklı olmasının bu kadar açıklaması var mı?

5

Halep'in düştüğü haberlerinin geldiği gün yazıyorum bunları. Binlerce insanın soykırım tehlikesi altında olduğu gün.

Böyle zamanlarda *yakınmayı* sevmem. Suçlu arayacak halim yok. Yüksek perdeden konuşmaya başladığımda aklıma gelen ilk suçlular bizim yöneticiler oluyor zira, çünkü düşmana *düşman* olduğu ve kendi bekasını senden üstün tuttuğu için kızamazsın. Aciz olan bizsek kızamam.

Velakin burada bizim zevata da o kadar yüksek perdeden kızamıyorum. Geleceği bildiklerini sanmıyorum, bilerek bu hale getirdiklerini de düşünmüyorum. Beceriksizlik diyebiliriz belki, istismar da diyebiliriz, seçim meydanlarına Halep'i malzeme etmeye gerek yoktu, bunun için kızabilirim. Ancak bu genel politika pratiği adamın zaten, Gazze'yi de kurtarmadı ama zaten oy toplayarak kurtaramazdı.

Bu mağlubiyetin siyasi sonuçları olacaktır. Diktatörleri devirmeye yeltenmeden *desteği ne kadar* diye hesap etmemenin sonuçları, en azından benim nazarımda olacaktır. Dünyayı ölere kurtaramazsınız, doğru taraftaysanız belki kendinizi kurtarırsınız ama dünya yaşayanlar tarafından idare edilir ve bizim gayemiz de yaşamak ve yaşatmak olmalı.

6

Adamlar dünyanın parasını kazanıyor ve *dünyanın* itibarı ellerinde ama her gün aynı şeyi giiyorlar. Gördüğüm kadarıyla insanların *başarıdan* anladıklarıyla başarılıların başarıdan anladıkları birbirinden farklı. Para da benzer, *zenginlerin* paradan anladıkları, bizim ihtiyaçlarımız için kazanmaya çalıştığımızdan farklı. O sebeple insanın parasıyla yaşantısı arasında doğru bir ilişki yok. Anlatırlar ya, adamın sayısız evi varmış ama hala yer sofrasında soğan ve çökelek yiyormuş, onun gibi.

Belki ölenlerin de *ölümden* anladıklarıyla bizim ölümden anladıklarımız arasında böyle bir fark vardır: Öldükten sonra ölüm o kadar da kötü gelmiyordur? Ölü nasıl hissetsin seni diyecek, nasıl bilsin kendinin ölü olduğunu. Taşlar da taş olduklarını biliyorlar mı? Doğru bir itiraz bu, tabii, ancak taşın taş olduğunu *hissetmesi* dediğimiz, bizim anladığımız şekilde bir his değil. Zaten insan da o hissi bilmiyor, asıl insan, bu hayallere ve resimlere gömülü insan kendindeki şeyin ne olduğunu bilmiyor. Yoksa kendiyle ilgili bu kadar hayal kurup, sonunda hep hayal kırıklığına uğramazdı herhalde, değil mi?

7

Din hayatın düzenini belirler demek, hayatın düzenini belirleyen neyse din odur demektir. Bir yandan *dinimiz şöyle emrediyor* deyip, bir yanda da herhangi bir batılıdan farklı yaşamadığında aslında *gerçek* dinimizin farklı olduğunu itiraf etmiş oluyoruz.

Bu tabii bir çokları için ağır bir söz, yırtıcı bir bakış açısı. İnsanların hayatlarını ilahi bilgi ile *takdise* ihtiyacı var. Bizde, Katoliklerdeki gibi *kutsama* yok ama insan psikolojisi yaptığı işin ilahi manada da anlamlı olduğunu bilmek istiyor. *Din işte nasıl yaşıyorsan odur* demek bunun için çoğu için iç kanatıcı gelebilir çünkü zamanın dini insanların yaşamalarını sorgulamalarını da fazla istemiyor. Çok derine bakıp da manasızlığı görürsen en iyi ihtimalle bir engel, kaldırılması gereken bir yük, yağlanması gereken bir dişliye dönüşüyorsun.

Bunun yerine tersinden, yani, zamanın dininin, günlük hayattaki dinleri *kutsaması* sözkonusu. Zamanın dini diyelim siyaseten demokrasiye, İslam'ın bunun içinde nasıl da yer bulabildiği, *aslında* nasıl *akla ve mantığa* uygun olduğu anlatılıyor. *Pantheon'da sana da yer var.*

Akla, bilime, demokrasiye uymayan bir fikrin, günümüzde yaşaması mümkün değilse eğer, bu *patronun* akıl, bilim ve demokrasi olduğunu gösterir. Bize öğretilen, bizim de öğrenmek zorunda kaldığımız bu.

Muamma şurada: Akıl, bilim ve demokrasi gibi modern kavramlar, sadece bir tahkiyeyi (narrative) temellendirdiği için mi, yoksa kainatın temelini bizim bilgimizden, diğerlerinden daha iyi ortaya koyduğu için mi *patron* haline geldi. Eğer postmodern bir kafayla *birincisi* diyorsanız, yani, bilim aslında sadece *hikayelerden bir hikayedir* diyorsanız, dinin de bunun yerini alması mümkün kabul edebilirsiniz. Ancak benim gibi, daha modernist bir bakışla, bilimin öz itibariyle daha kaliteli bilgi ürettiğini düşünüyorsanız, bilimin patronluğunun kolay kolay yıkılmayacağını iddia edersiniz.

Bunun önemi şurada: Etrafımızda *İslamcı* olduğu iddiasıyla ortaya atılan pek çok fikir var, aralarında farklar olakla beraber bunların hepsi temelde İslam'ın diğerlerinden daha üstün bir bilgi sunduğunu kabul ediyor, bilim ve teknolojiyi sadece *İslam'a ulaşmakta* bir araç olarak görüyor. Bir süredir bu çeşit bir İslamcılığın fikren sonu olmadığını, bir yerde kendi açmazları, çelişkileri, uyumsuzlukları yüzünden üzerinde ittifak edilemeyecek bir noktaya kayacağını ve özü itibariyle yıkıcı, parçalayıcı olduğunu düşünüyorum. Bugün İslam dünyasının parçalanmışlığının sebebi, *metin* dışında bir hakem kabul etmeyişi ve metnin de hakem olmaktan uzakta oluşu.

Kainatın, dış dünyanın bir *hakem* olduğunu, doğrunun (tek olmasa da) bir kaynağı olduğunu kabul etmeden, bu parçalanmışlığın giderilmesi mümkün değil. Ancak bunu nasıl kabul edeceğimiz ve sınırlarının ne olacağı bir problem. Evrim teorisini mesela nasıl ele alacaksın, bir yandan hepimizin Adem a.s.'dan geldiğini söyleyip, bir yandan da 2.5 milyon yıl önceki hominidlerden nasıl bahsedeceksin? Bu ikiliği nasıl aşabilirsin? Aşabilir misin?

8

Zaman acıların ilacı mı? İlacı olabilir mi? Yoksa sadece yeni acılar getirdiği ve insan zihni de acıların çetelesini hakkıyla tutamadığı için uyuyor mu?

İkincisi diyeceğim. Bazı acıların hiçbir zaman dinmediğini, kaybettiğiniz insanların arkasından daima üzüleceğinizi söyleyeceğim. Ancak tabii ki uyuşuyor insanın sinirleri, herkesin çektiği acıları görüyor, sonra başka acılar giriyor araya, başka hayalkırıklıkları, ufak da yakın acı daha büyük geliyor. İnsan topallayıp uyuşarak büyüyor.

Acıyla başa çıkma yollarını arıyorum, bunlardan biri ibadet, biri yazı, biri tefekkür. İnsanın duygularının tartıp, sonunda boş olduklarını gördüğü cinsten tefekkür. Belki aklına hiç acılarını getirmeyerek yaşayan insanlar da vardır, eskiyi düşünmeden daha yeninin peşinde koşmaya çalışanlar ama onların da birgün bu *rahatlığı* kaybedeceklerini düşünürüm. Yaşlanan insan artık *yenilikten*, daha doğrusu yenilik dedikleri saçmalıklardan o kadar zevk alamaz hale geliyor. Yaşlanan insanların başka acıyla başa çıkma yollarına ihtiyacı var.